

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

ETIČNI KODEKS V TURIZMU

TURISTIČNA MISEL 9

Svetovna turistična organizacija z Etičnim kodeksom v turizmu postavlja temelje za razvoj turizma na prehodu v novo tisočletje

Etični kodeks v turizmu (The Global Code of Ethics for Tourism) predstavlja priporočila za odgovoren in trajosten razvoj svetovnega turizma na začetku novega tisočletja. Dokument se opira na podobne deklaracije in kodekse iz turistične in potovalne industrije iz preteklosti, pri tem pa dodaja novo razmišljanje, ki odseva našo spreminjajočo se družbo na prehodu v novo tisočletje. Ker se bo obseg mednarodnega turizma po napovedih WTO v naslednjih dvajsetih letih potrojil, člani Svetovne turistične organizacije (World Tourism Organization) menijo, da bo prisotnost Etičnega kodeksa v turizmu zmanjšala negativen vpliv turizma na okolje in kulturno dediščino, pri tem pa povečala število prednosti, ki jih bodo imeli prebivalci turističnih krajev.

Potrebo po kodeksu so izrazili na zaključku srečanja generalne skupščine Svetovne turistične organizacije (WTO General Assembly) v Istanbulu leta 1997. V naslednjih dveh letih je WTO ustanovil poseben odbor za pripravo Etičnega kodeksa, generalni sekretar in pravni svetovalec WTO sta pripravila osnutek dokumenta skupaj s Poslovnim svetom WTO (WTO Business Council), z Regionalnimi komisijami WTO (WTO's Regional Commissions) in Izvršnim svetom WTO (WTO Executive Council). Aprila leta 1999 je bila na srečanju Komisije Združenih Narodov o podpori razvoja (The United Nations Commission on Sustainable Development) v New Yorku sprejeta ideja o kodeksu, Svetovno turistično organizacijo pa so zaprosili za dodatna sredstva iz privatnega sektorja ter nevladnih in delavskih organizacij. Več kot 70 držav članic WTO in ostalih organizacij je poslalo svoje predloge o kodeksu. Rezultat obsežnega posvetovanja je 10 točk Etičnega kodeksa v turizmu, ki so bile soglasno sprejete oktobra 1999 na srečanju Generalne skupščine WTO v Santiagu. Kodeks vključuje devet členov, ki poudarjajo 'pravila igre' za turistične kraje, vlade, turistične operaterje, delavce za razvoj turizma, potovalne agente, turistične delavce in za popotnike same. Deseti člen zajema uveljavljanje pomoči pri nesporazumih in prvič predstavlja mehanizem, ki bo imel moč uveljaviti zapisano. Temeljit bo na sporazumu Svetovnega odbora za etiko v turizmu (World Committee on Tourism Ethics), ki ga bodo

sestavljali člani vsake regije sveta in predstavniki vsake skupine udeležencev v turističnem sektorju – vlada, privatni sektor, delavske in nevladne organizacije.

»Etični kodeks v turizmu je mišljen kot 'živi dokument'. Preberite ga, širite ga povsod, kjer lahko, vključujte se v njegovo izvrševanje. Samo z vašim sodelovanjem lahko varujemo prihodnost turistične industrije ter razširimo prispevek sektorja h gospodarski rasti, miru in razumevanju med državami sveta« je v uvodu zapisal Francesco Frangiali, generalni sekretar Svetovne turistične organizacije.

UVOD

Mi, člani WTO, smo se zbrali na zasedanju generalne skupščine v Santiagu, Čile, na prvi dan oktobra 1999,

- Π **da ponovno potrdimo** cilje 3. člena Statuta WTO in da se ponovno zavemo "odločilne in osrednje" vloge te organizacije, kot jo priznava Generalna skupščina Združenih Narodov; to je pospeševanje in razvijanje turizma s ciljem prispevanja k gospodarskemu razvoju, mednarodnemu razumevanju, miru, blaginji in vsesplošnemu spoštovanju in upoštevanju človekovih pravic in osnovni svobodi za vse, ne glede na raso, spol, jezik ali versko prepričanje;
- Π **globoko verjamemo**, da turizem preko spontanih in neposrednih stikov med moškimi in ženskami različnih kultur in načinov življenja predstavlja glavno silo za mir, prijateljstvo in razumevanje med ljudmi sveta;
- Π **da se držimo** principa o varovanju okolja, gospodarskemu razvoju in da se vidno borimo proti revščini, kot je bilo to izraženo na srečanju Združenih Narodov "Earth Summit" leta 1992 v Rio de Janeiro in v 21. Zapisniku (Agenda 21), sprejetem ob tej priložnosti,
- Π **da upoštevamo** hitro in neprekinjeno rast turistične dejavnosti v preteklosti in prihodnosti, zaradi različnih razlogov, kot so; sprostitev, posel, kultura, vera ali zdravje in da upoštevamo njene močne pozitivne in negativne vplive na okolje, gospodarstvo, njen vpliv na družbo držav, od koder ali kamor prihajajo turisti, na krajevne skupnosti in prebivalce, prav tako kot njen vpliv na mednarodne odnose in trgovino;
- Π **naš cilj je**, da promoviramo odgovoren, vzdržljiv in vsem dostopen turizem v okviru

pravice vseh ljudi, da izkoristijo svoj prosti čas za zabavo ali potujejo s spoštovanjem do različnih družb vseh narodov;

- Π **prepričani smo**, da lahko svetovni turizem v celoti pridobi s tem, da deluje v okolju, ki ceni tržno gospodarstvo, privatno podjetništvo in prosto trgovino, vse to pa poveča njegove pozitivne učinke na ustvarjanje bogastva in možnosti dodatnih delovnih mest;
- Π **prav tako smo prepričani**, da je odgovoren in vzdržljiv turizem z upoštevanjem nekaterih načel in pravil nezdržljiv z naraščajočo liberalizacijo razmer, ki vladajo v ponudbi turističnih uslug, pod čigar zaščito delujejo podjetja tega sektorja in menimo, da je v tem sektorju možno združiti gospodarstvo in ekologijo, okolje in razvoj, odprtost do mednarodne trgovine in zaščito družbene in kulturne identitete;
- Π **upoštevamo**, da imajo pri takem pristopu vsi sodelujoči v turističnem razvoju – državne, regionalne in krajevne vlade, podjetja, poslovne organizacije, delavci v sektorju, nevladne organizacije in vse druge vrste organizacij, ki spadajo v turistično industrijo, prav tako kot gostiteljske skupnosti, mediji in turisti drugačno, toda skupno odgovornost v individualnem in družbenem razvoju turizma in da bo oblikovanje njihovih individualnih pravic in dolžnosti prispevalo k uresničitvi tega cilja,
- Π **obvezujemo se**, da bomo uresničevali cilje, ki jih je sprejel WTO s 346. (XII) sklepom na zborovanju Generalne skupščine leta 1997 v Istanbulu, da bomo spodbujali pristno sodelovanje med javnimi in privatnimi sektorji v razvoju turizma in da se bo to sodelovanje razširilo na odprt in uravnotežen način tudi med državami, od koder in kamor prihajajo turisti in med njihovimi turističnimi industrijami,
- Π **opiramo se** na Manilsko deklaracijo (Manila Declarations) iz leta 1980 o svetovnem turizmu in na deklaracijo iz leta 1997 o Družbenem vplivu turizma (Social Impact of Tourism), prav tako kot na Turistično ustavo (Tourism Bill of Rights) in Turistični kodeks (Tourist Code) sprejet v Sofiji leta 1985 pod zaščito WTO,
- Π **toda mislimo**, da je potrebno našete listine dopolniti s skupnimi načeli za njihovo interpretacijo in uporabo, po katerih bodo vsi udeleženci v turističnem razvoju delovali na začetku 21. Stoletja.

Za namene te listine smo uporabili definicije in klasifikacije, kot na primer "obiskovalec" ("visitor"), "turist" ("tourist") in "turizem"

("tourism"), sprejete na Mednarodni konferenci v Ottawi (Ottawa International Conference), ki je trajala od 24. do 28. junija 1991 in ki jih je leta 1993 sprejela Statistična komisija Združenih Narodov (United Nations Statistical Commission) na svoji sedemindvajseti seji.

Še posebej pa se opiramo na naslednje listine:

- Svetovna deklaracija o človekovih pravicah (Universal Declaration of Human Rights), sprejeta 10. decembra 1948;
- Mednarodni sporazum o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), sprejet 16. decembra 1966;
- Mednarodni sporazum o civilnih in političnih pravicah (International Covenant on Civil and Political Rights), sprejet 16. decembra 1966;
- Varšavska konvencija o zračnem prevozu (Warsaw Convention on Air Transport), sprejeta 12. oktobra 1929;
- Konvencija o mednarodnem civilnem letalstvu v Chicagu (Chicago Convention on International Civil Aviation), sprejeta 7. decembra 1944, in v zvezi s tem tudi sporazumi v Haagu, Montrealu in Tokiu;
- Konvencija o carinskih zvezah za turizem (Convention on Customs Facilities for Tourism), sprejeta 4. julija 1954 in njena sklepna listina (Protocol);
- Konvencija o zaščiti svetovne kulturne in naravne dediščine (Protection of the World Cultural and Natural Heritage), sprejeta 23. novembra 1972;
- Manilska deklaracija o svetovnem turizmu (Manila Declaration on World Tourism), sprejeta 10. oktobra 1980;
- Sklep šestega zborovanja generalne skupščine WTO (Resolution of the Sixth General Assembly of WTO) v Sofiji, ki zajema Turistično ustavo (Tourism Bill of Rights) in Turistični kodeks (Tourist Code), sprejet 26. septembra 1985;
- Konvencija o otrokovih pravicah (Convention on the Rights of the Child), sprejeta 26. januarja 1990;
- Sklep devetega zborovanja generalne skupščine Svetovne turistične organizacije (Resolution of the Ninth General Assembly WTO), sprejet 4. oktobra 1991 v Buenos Airesu, ki govori predvsem o potovalnih možnostih in varnosti turistov;

- Deklaracija o okolju in razvoju v Riu (Rio Declaration on the Environment and Development), sprejeta 13. junija 1992;
- Splošni sporazum o trgovini in storitvah (General Agreement on Trade and Services), sprejet 15. aprila 1994;
- Konvencija o biološki raznolikosti (Convention on Biodiversity), sprejeta 6. januarja 1995;
- Sklep enajstega zborovanja generalne skupščine Svetovne turistične organizacije (Resolution of the Eleventh General Assembly of WTO) v Kairu o prekinitvi organizirane spolnosti v turizmu, sprejet 22. oktobra 1995;
- Stockholmska deklaracija 28. avgusta 1996 proti spolnemu zlorabljanju otrok v komercialne namene (Commercial Sexual Exploitation of Children);
- Manilska deklaracija o družbenem vplivu turizma (Manila Declaration on the Social Impact of Tourism), sprejeta 22. maja 1997;
- Konvencije in predlogi, ki jih je sprejela Mednarodna delavska organizacija (International Labour Organization) na področju skupnih konvencij; prepovedi prisilnega dela in dela otrok, zaščita pravic avtohtonih narodov, enakopravnost in prepoved diskriminacije na delovnem mestu;

Potrjujemo pravico do turizma in svobode turističnega gibanja in izražamo našo željo za promocijo nepristranske, odgovorne in trajnostne svetovne turistične ureditve, katere prednosti si bodo delili vsi člani družbe v skladu z odprtim in liberalnim mednarodnim gospodarstvom in svečano sprejmemo načela Etičnega kodeksa v turizmu.

NAČELA

1. ČLEN

Prispevek turizma k skupnemu razumevanju in spoštovanju med ljudmi in narodi

1. Razumevanje in spodbujanje etičnih vrednot, ki so skupne človeštvu, strpnost in spoštovanje različnih verskih, filozofskih in moralnih prepričanj so temelj in posledica odgovornega turizma; udeleženci v turističnem razvoju in turisti sami naj se zanimajo za družbene in kulturne običaje vseh narodov, vključno z običaji manjšin in avtohtonih narodov,

prepoznajo naj tudi njihovo pravo vrednost;

2. Turistične aktivnosti se naj izvajajo v skladu z značilnostmi in običaji regij in držav gostiteljic in s spoštovanjem njihovih zakonov, običajev in navad;
3. Gostiteljske skupnosti in krajevni strokovnjaki naj se spoznajo s turisti, ki jih obiščejo, jih spoštujejo ter se pozanimajo o njihovem načinu življenja, okusu in pričakovanjih; izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov prispeva k gostoljubni dobrodošlici;
4. Naloga javnih oblasti je, da omogočijo zaščito turistov in obiskovalcev ter njihovega imetja; še posebej morajo paziti na varnost tujih turistov, ki so občutljivi na določenem področju; omogočiti jim morajo specifične informacije, zaščito, varnost, zavarovanje in pomoč, ki jo potrebujejo; vsakršen napad, žaljivka, ugrabitev ali grožnja, namenjena turistom ali turističnim delavcem, prav tako kot kakršnokoli namerno uničevanje turističnih objektov ali delov kulturne/naravne dediščine mora biti kaznovano v skladu z državnimi zakoni;
5. Turisti in obiskovalci ne smejo med potovanjem povzročiti kaznivega dejanja ali dejanja, ki se v tisti državi po zakonu smatra za kaznivega, prav tako se morajo vzdržati dejanj, ki so žaljiva za prebivalce obiskanega kraja, ali dejanj, ki uničujejo njihovo okolje; izogibati se morajo prekupčevanju z drogami, orožjem, starinami, zaščitenimi vrstami in proizvodi ali snovmi, ki so nevarne ali prepovedane z državnimi predpisi;
6. Turisti in obiskovalci so odgovorni za to, da se še pred odhodom seznanijo z značilnostmi države, ki jo nameravajo obiskati; zavedati se morajo tveganja v zvezi z varnostjo in zdravjem v obiskani državi in se obnašati tako, da bodo zmanjšali takšna tveganja;

2. ČLEN

Turizem kot sredstvo za individualno in skupno izpolnitev

1. Turizem kot aktivnost, ki je največkrat povezana s počitkom, sprostitvijo, športom in dostopom do kulture in narave, mora biti organiziran in izvajan kot privilegirani način individualne in skupinske izpolnitve; ko izvajamo to dejavnost na nepristranski način, nam

- predstavlja nenadomestljiv dejavnik samoizobraževanja, skupne strpnosti in učenja o zakonitih razlikah med narodi in njihovi kulturni raznolikosti;
2. Pri izvajanju turističnih dejavnosti moramo spoštovati enakost med spoloma; spodbujati moramo človekove pravice in še posebej individualne pravice najbolj občutljivih skupin, med katerimi so tudi otroci, starejši, prizadeti, etnične manjšine in avtohtoni narodi;
  3. Vsakršno izkoriščanje ljudi, še posebej spolno (zlasti kar se tiče otrok) in ostali konflikti proti osnovnim ciljem turizma so v nasprotju s turizmom in mednarodnimi zakoni in morajo biti kot takšni preganjani s sodelovanjem vseh vključenih držav in kaznovani brez popuščanja po državni zakonodaji obeh držav; države, ki jo turist obišče in države od koder prihaja, tudi če turist izvaja nezakonita dejanja na tujem;
  4. Potovanja zaradi verskih, zdravstvenih in izobraževalnih razlogov, in zaradi kulturnih in jezikovnih izmenjav moramo še posebej spodbujati, ker predstavljajo najbolj pozitivne oblike turizma;
  5. Spodbujati moramo uvajanje takšnih tem v učni načrt, kot so vrednost turističnih izmenjav, njihove gospodarske, družbene in kulturne prednosti ter tveganja;

3. ČLEN

Turizem kot dejavnik trajnostnega razvoja

1. Vsi udeleženci v turističnem razvoju moramo varovati naravno okolje z namenom, da bomo dosegli trdno, neprekinjeno in vzdržljivo gospodarsko rast, ki bo enakovredno zadovoljila potrebe in cilje sedanjih in prihodnjih generacij;
2. Dati moramo prednost vsem oblikam turističnega razvoja, ki spodbujajo ohranjanje dragocenih naravnih bogastev, še posebej vode in energije, in takšnim, ki se izogibajo nepotrebemu trošenju, vsem tem oblikam turizma pa morajo pomagati tudi državne, regionalne in krajevne oblasti;
3. Nihanje v številu turistov, glede na čas in prostor, še zlasti zaradi šolskih počitnic in plačanih dopustov, predstavlja velik pritisk za turizem, zato bi morali uvesti bolj enakomerno razdeljene počitnice, ki bi poleg

zmanjšanja pritiska turističnih dejavnosti na okolje tudi povečale pozitiven učinek na turistično industrijo in krajevno gospodarstvo;

4. Turistično infrastrukturo in dejavnosti moramo oblikovati tako, da bomo zaščitili naravno dediščino, njen ekosistem in biološko raznolikost, in da bomo ohranili ogrožene vrste v naravi; udeleženci v turističnem razvoju, še posebej strokovnjaki, pa bi se morali dogovoriti o uvedbi omejitev njihovih dejavnosti, še zlasti ko se te izvajajo na občutljivih področjih, kot so: puščave, polarna, visokogorska in obmorska področja, tropski gozdovi ter močvirja; takšni kraji so primerni za naravne rezervate ali za zaščitena področja.;
5. Naravni turizem in ekoturizem sta še prav posebej koristna za obogatitev in izboljšanje položaja turizma, če seveda spoštujeta naravno dediščino in krajevno prebivalstvo in če delujeta v skladu z zmožnostmi področja;

4. ČLEN

Turizem kot dejavnost, ki uporablja kulturno dediščino človeštva in sodeluje pri njeni izboljšavi

1. Turistična bogastva pripadajo skupni dediščini človeštva; skupnosti, kjer se nahajajo, imajo še posebne pravice in dolžnosti do njih;
2. Turistična politika in dejavnosti se morajo izvajati z ozirom na umetniško, arheološko in kulturno dediščino, ki jo morajo varovati in prenesti na prihodnje rodove; posebna skrb naj bo namenjena ohranitvi spomenikov, kapelic in muzejev, prav tako kot varovanju arheoloških in zgodovinskih področij, ki morajo biti dostopna turistom; spodbujati moramo javni dostop do kulturnih posesti in spomenikov, ki so v zasebni lasti, s spoštovanjem lastnikovih pravic; turisti naj imajo dostop tudi do verskih zgradb, brez predsodkov do naravnih potreb čaščenja;
3. Finančni viri, pridobljeni iz obiskov kulturnih področij in spomenikov naj se vsaj delno uporabljajo za obnovitev, varovanje, razvoj in ureditev te dediščine;
4. Turistična dejavnost naj bo organizirana na tak način, da bo omogočila preživetje in napredovanje tradicionalnih kulturnih proizvodov,

ročne obrti in folklore in ne njihov propad ali standardizacijo;

5. ČLEN

Turizem kot dobičkonosna dejavnost za države in skupnosti

1. Prebivalci turističnih krajev bi morali biti povezani s turističnimi dejavnostmi in se enakopravno vključevati v gospodarski, družbeni in kulturni »dobiček«, ki ga prinaša turizem, še posebej pa v ustvarjanje posrednih in neposrednih delovnih mest, ki nastanejo kot posledica turističnih dejavnosti;
2. Turizem kot dejavnost naj pomaga pri dvigovanju življenjskega standarda obiskanih krajev in zadovolji potrebe njihovih prebivalcev; načrtovanje arhitekturnih objektov in delovanje turističnih središč naj vključuje prebivalce v krajevno gospodarsko in družbeno strukturo, kolikor je to mogoče; kjer so spretnosti enakovredne, moramo dati prednost lokalni delovni sili;
3. Posebno pozornost moramo nameniti specifičnim problemom obmorskih krajev, otokov, občutljivih podeželskih in gorskih področij, za katere turizem ponavadi predstavlja redko priložnost za razvoj, kljub propadanju tradicionalnih gospodarskih dejavnosti;
4. Turistični strokovnjaki, še posebej investitorji, ki delujejo po predpisih javnih oblasti, naj izvedejo študije vpliva njihovih razvojnih projektov na okolje in naravo; prav tako pa naj pripravijo jasne in objektivne podatke o njihovih načrtovanih programih in o njihovih vplivih, o njihovi vsebini naj seznanjajo tudi prebivalce;

6. ČLEN

Obveznosti udeležencev pri razvoju turizma

1. Turistični strokovnjaki so dolžni posredovati turistom objektivne in odkrite podatke o njihovem kraju potovanja, pogojih potovanja, gostoljubnosti in bivanju; prepričati se morajo, da stranke razumejo pogodbo, ceno in kvaliteto storitev in da so seznanjeni s finančnim nadomestilom, ki ga dobijo v primeru enostranske prekinitve pogodbe;
2. Turistični strokovnjaki (v kolikor je situacija odvisna od njih) naj skupaj z javnimi oblastmi poskrbijo za ljudi, ki pri njih iščejo pomoč glede varnosti, preprečitev nesreč, zdravstvenega

varstva in varnosti hrane; prav tako naj poskrbijo za obstoj primernih sistemov zavarovanja in pomoči; upoštevajo naj obveznosti, ki so opisane v državnih predpisih in naj plačajo ustrezno nadomestilo v primeru, da ne bodo upoštevali pogodbenih obveznosti;

3. Turistični strokovnjaki, v kolikor je to odvisno od njih, naj prispevajo h kulturni in duševni izpolnitvi turistov in naj jim dopustijo med potovanjem ohraniti njihove verske običaje;
4. Javne oblasti držav, od koder ali kamor prihajajo turisti, naj skupaj z zadevnimi strokovnjaki in njihovimi organizacijami zagotovijo potrebne mehanizme, ki bodo pomagali turistom povratek v domovino, v primeru bankrotiranja podjetja, ki je organiziralo njihovo potovanje;
5. Vlada ima pravico – in dolžnost – še posebej v krizni situaciji, da obvesti svoje državljane o težkih razmerah ali nevarnostih, ki jih lahko doživijo v tujini; njena odgovornost pa je, da ne poda takšnih informacij na nepravilen in pretiran način in da se vzdrži predsodkov proti turistični industriji države gostiteljice in proti interesom njenih operaterjev; vsebina potovalnih priporočil naj bo pripravljena v sodelovanju z oblastmi države gostiteljice in zadevnih strokovnjakov; priporočila naj bodo striktno skladna z resnostjo situacije in omejena na geografsko področje, kjer je nastala negotova situacija; takšna priporočila naj se spremenijo ali prekličejo takoj, ko se stanje normalizira;
6. Tiskovni predstavniki, še posebej predstavniki specializiranega tiska o potovanju in ostali mediji, vključno s sredstvi elektronske komunikacije, naj posredujejo odkrite in uravnovešene podatke o dogodkih in situacijah, ki lahko vplivajo na prihod turistov; prav tako naj dajejo točne in zanesljive podatke potrošnikom turističnih storitev; nove tehnologije komunikacije in elektronske trgovine naj se razvijajo in uporabljajo v ta namen; podobno kot mediji, naj tudi oni ne spodbujajo spolnosti v turizmu;

7. ČLEN

Pravica do turizma

1. Priložnost, da ima vsakdo neposreden in osebni dostop do odkrivanja in uživanja v bogastvih našega planeta, je pravica vseh prebivalcev sveta;

naraščajoče sodelovanje v narodnem in mednarodnem turizmu predstavlja eno izmed najboljših možnosti izkoriščanja našega prostega časa, ki se vztrajno povečuje in tega sodelovanja nikakor ne smemo preprečiti;

2. Splošna pravica do turizma naj predstavlja dodatek k pravici do počitka in prostega časa, vključno s primerno omejitvijo delovnih ur in enakomerno razdeljenim plačanim dopustom, kar zagotavlja 24. člen Svetovne deklaracije o človekovih pravicah in 7.d člen Mednarodnega sporazuma o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah;
3. S pomočjo javnih oblasti moramo razvijati družbeni turizem, še zlasti turizem, ki združuje ljudi in ki omogoča razširjen dostop do zabave, potovanj in počitniških dejavnosti;
4. Spodbujati in omogočiti moramo družinski, mladinski, študentski in upokojski turizem in turizem za invalide;

8. ČLEN

Svoboda do turističnega gibanja

1. Po 13. členu Svetovne deklaracije o človekovih pravicah imajo turisti in obiskovalci pravico do svobode gibanja znotraj in zunaj svoje države v skladu z mednarodnim zakonom in državno zakonodajo; dostop imajo do krajev prevoza in bivanja in do turističnih in kulturnih področij brez pretiranih formalnosti ali diskriminacije;
2. Turisti in obiskovalci naj imajo dostop do vseh razpoložljivih oblik komunikacije znotraj ali zunaj države; imajo naj hiter in lahek dostop do krajevne uprave, pravnih in zdravstvenih storitev; pravico imajo tudi do stika s predstavniki konzulata iz njihove države v skladu z veljavnim diplomatskim sporazumom;
3. Turisti in obiskovalci imajo enake pravice do zaupnosti osebnih podatkov kot prebivalci države, v kateri potujejo, še zlasti, če so ti podatki shranjeni elektronsko;
4. Upravni postopki pri prečkanju meje, ki so v pristojnosti tuje države ali rezultat mednarodnih sporazumov, kot na primer vizumi, zdravstvene in carinske formalnosti, naj bodo prilagojeni, kolikor je to mogoče tako, da bodo zagotavljali maksimalno svobodo potovanja in širok dostop do

mednarodnega turizma; spodbujajo naj se sporazumi med skupinami držav, ki bodo uskladili in poenostavili takšne postopke; posebni davki, s katerimi se kaznuje turistično industrijo in spodbija njeno konkurenčnost, naj se popravijo ali postopoma ukinejo;

5. Turisti naj imajo možnost menjave denarja v valuto, ki jo potrebujejo za svoja potovanja, v kolikor gospodarska situacija držav od koder prihajajo to dopušča;

9. ČLEN

Pravice delavcev in podjetnikov v turistični industriji

1. Osnovne pravice delavcev, zaposlenih v turističnih podjetjih, ali samostojnih podjetnikov v turistični industriji in v sorodnih dejavnostih naj bodo zagotovljene pod nadzorom državne in krajevne uprave obeh držav, matične države in države gostiteljice, še zlasti zaradi pritiska, ki nastane zaradi sezonskega dela, obsega njihove industrije in fleksibilnosti, ki se velikokrat zahteva od njih zaradi narave njihovega dela;
2. Delavci, zaposleni v turističnih podjetjih, in samostojni delavci v turistični industriji in z njo povezanih dejavnostih imajo pravico in dolžnost, da si pridobijo ustrezno začetno in nadaljevalno usposabljanje; da imajo primerno socialno zaščito; možnost izgube službe naj bo čim manjša; sezonski delavci v sektorju naj imajo poseben status, še zlasti kar se tiče njihovega socialnega varstva;
3. Vsaka fizična ali pravna oseba ima pravico ustanoviti profesionalno dejavnost na področju turizma, če ima za to potrebne zmožnosti in spretnosti in v skladu z obstoječimi državnimi zakoni; podjetniki in investitorji – še posebej na področju majhnih in srednje velikih podjetij – imajo pravico do prostega dostopa do turističnega sektorja z minimalnimi pravnimi ali administrativnimi omejitvami;
4. Izmenjava izkušenj med vodilnimi uslužbenci in delavci, zaposlenimi v turističnem podjetju, ali samostojnimi podjetniki iz različnih držav prispeva k spodbujanju razvoja svetovne turistične industrije; takšne izmenjave naj se omogočijo v največji možni meri in v skladu z ustreznimi državnimi zakoni in mednarodnimi sporazumi;

5. Multinacionalna podjetja v turistični industriji, kot nenadomestljiv dejavnik solidarnosti v razvoju in dinamične rasti mednarodnih izmenjav, ne smejo izkoriščati svojega vodilnega položaja, izogibati se morajo temu, da bi postala sredstva za vzor kulturi in družbi in se vsiljevati gostiteljskim skupnostim; v celoti se moramo zavedati njihove svobode investiranja in trgovanja, v zameno zanjo naj se podjetja vključujejo v krajevni razvoj, pri tem pa naj ne zmanjšajo svojega prispevka gospodarstvu, ki bi lahko nastal zaradi prevelikega povračila njihovega dobička ali njihovega pospešenega uvažanja;
6. Sodelovanje in pozitivni odnosi med tujimi in domačimi podjetji prispevajo k trajnostnemu razvoju turizma in k nepristranski delitvi dobička pri njegovi rasti;

10. ČLEN

Izvrševanje načel Etičnega kodeksa v turizmu

1. Javni in privatni udeleženci v turističnem razvoju naj sodelujejo pri izvrševanju teh načel in nadzorujejo njihovo učinkovito uporabo;
2. Udeleženci v turističnem razvoju naj prepoznajo vlogo mednarodnih organizacij, med katerimi je WTO na prvem mestu, in nevladnih organizacij, ki so pristojna za turistično promocijo in razvoj, za varovanje človekovih pravic, okolja in zdravja v skladu s splošnimi načeli mednarodnih zakonov;
3. Isti udeleženci naj nazorno izrazijo svoj namen, da se bodo v primeru nesporazumov, ki bodo nastala v zvezi z uporabo ali interpretacijo Etičnega kodeksa v turizmu, obrnili na nevpleteno tretjo stranko, znano kot Svetovni odbor za etiko v turizmu (World Committee on Tourism Ethics).